

دانشگاه هرمزگان

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته زبان و ادبیات فارسی

عنوان:

نقد و تحلیل بازنویسی های پس از انقلاب اسلامی از مثنوی مولوی برای کودکان

و نوجوانان

استاد راهنما:

دکتر عاطفه جمالی

استاد مشاور:

دکتر فرامرز خجسته

نگارش:

سارا تاجی نژاد

بهار ۹۲

تقدیم بہ:

نگاہ و قلب مہربان پدر و مادرم

و تقدیم بہ:

"کسری" برادرزادہ می عزیزم

و ہمہ می کودکان سرزینم

آن روزها رفتند...

آن روزها رفتند...

آن روزهای خوب؛

آن روزهای سالم سرشار؛

آن آسمان های پر از پولک؛

آن شاخساران پر از گیلاس؛

آن خانه های تکیه داده در حفاظ سبز پیچک ها به یکدیگر؛

آن بام های باد بادکهای بازیگوش؛

آن کوچه های گیج از عطر افاقی ها؛

آن روزها رفتند...

(فروغ فرخزاد)

چکیده

ادبیات کلاسیک فارسی از جمله متون روایی عرفانی، منبع غنی ای برای تولید آثار ادبی برای کودکان و نوجوانان در قالب های مختلف از جمله بازنویسی است. مثنوی معنوی از جمله متن های مورد توجه در جریان بازنویسی برای این مخاطبان در طول حیات ادبیات کودکان و زبان فارسی بوده است.

این پایان نامه در ضمن تحلیل و بررسی بازنویسی های مثنوی مولوی برای کودکان و نوجوانان در سه دهه ی پس از انقلاب، با نگاهی مخاطب شناسانه، و با توجه به عناصر داستانی و شیوه ی کاربرد روش بازنویسی، انتقال عرفان و مفاهیم عرفانی به کودکان و نوجوانان را نیز مورد بررسی قرار داده است.

بررسی روند رشد و کیفیت بازنویسی ها در این سه دهه، بیانگر این مطلب است که با گذشت سالها از چاپ و انتشار اولین بازنویسی ها، افزایش اطلاع و آگاهی نویسندگان از این شیوه و اهمیت آن، بررسی عکس العمل مخاطبان این گونه آثار و وجود محققان دلسوزی که در جهت بالا بردن و گسترش و پیشرفت این شیوه تلاش می کنند، کیفیت آثار بازنویسی در دهه ی اخیر نسبت به دو دهه قبل، پیشرفت قابل ملاحظه ای را نشان می دهد. برای مثال از نظر مخاطب شناسی و توجه بیشتر به گروه سنی مخاطب، لحن داستان ها، استفاده از تصاویر متناسب و آوردن اجزاء تکمیلی مثل آوردن ابیاتی از متن اصلی، بازنویسی های دهه ی هشتاد نسبت به دو دهه قبل از کیفیت مناسب و مطلوب تری برخوردار است.

از نظر انتقال پیام و مفهوم عرفانی مورد نظر مولانا نیز بررسی این بازنویسی ها نشان می دهد که تنها تعداد محدودی از بازنویسان توانسته اند پیام عمیق و ژرف عرفانی مورد نظر مولانا را به کودکان و نوجوانان منتقل کنند و بیشتر آنها به انتقال رویه و ظاهر داستان بسنده کرده اند.

واژگان کلیدی: بازنویسی، ادبیات کودکان و نوجوانان، مثنوی مولوی

قدردانی

در آواز پروردگارم ربه خاطر توفیقیه سمودن این مسیر ساکرم.

این پایان نامه فرصت ارزشمندی بود تا علاوه بر علم و دانش از دریای سیکران محبت و بزرگواری دو استاد فرزانه ام سرکار خانم دکتر حافظه

حالی و جناب آقای دکتر فرامرز خجسته، بهره مند گردم. از راهبانی های خردمندانه و دلگرمی های ایشان بسیار متشکرم.

در برابر شکیبایی و همراهی خانواده عزیزم سر تعظیم فرود آورده و برای همیشه بدین بزرگواریهای ایشان خواهیم بود.

از اساتید بزرگواری و تک تک دوستانی که در طی این دو سال افتخار آشنایی با ایشان را داشته ام و همیک به نحوی موجب دلگرمی ام بوده اند

سپاسگزارم.

سلامتی و توفیق را برای تمامی این عزیزان خواستارم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول : کلیات
۲	۱-۱) مقدمه :
۲	۱-۲) بیان مسئله
۵	۱-۳) اهمیت و ضرورت تحقیق:
۵	۱-۴) اهداف تحقیق:
۵	۱-۵) فرضیه های تحقیق:
۵	۱-۶) سوالات تحقیق:
۶	۱-۷) پیشینه تحقیق:
۸	۱-۸) روش تحقیق:
۹	فصل دوم : ادبیات کودک؛ چیستی و گونه ها
۱۲	۲-۲) ادبیات کودکان و نوجوانان در ایران
۱۸	۲-۳) تقسیم بندی ادبیات کودکان و نوجوانان
۲۲	فصل سوم: بازنویسی؛ چیستی، گونه ها و پیشینه آن
۲۳	۳-۱) مقدمه
۲۵	۳-۲) تعریف بازنویسی
۲۶	۳-۳) انواع بازنویسی
۲۷	۳-۳-۱) بازنویسی از نظم به نظم
۲۷	۳-۳-۲) بازنویسی از نثر به نظم
۲۷	۳-۳-۳) بازنویسی از نثر به نثر

۲۸ (۳-۳-۴) بازنویسی از نظم به نثر
۲۸ (۳-۳-۵) بازنویسی از نظم به نظم و نثر
۲۸ (۳-۳-۶) بازنویسی ساده
۲۹ (۳-۳-۷) بازنویسی خلاق
۲۹ (۳-۳-۴) بازنویسی و گونه های مشابه
۳۰ (۳-۴-۱) بازآفرینی
۳۲ (۳-۴-۲) ساده نویسی
۳۳ (۳-۴-۳) گردآوری
۳۳ (۳-۴-۴) بازنگری
۳۳ (۳-۴-۵) تلمیح
۳۴ (۳-۴-۶) سرقت ادبی
۳۴ (۳-۴-۷) الهام
۳۴ (۳-۴-۸) تأثیر
۳۴ (۳-۴-۹) اقتباس
۳۵ (۳-۴-۱۰) تضمین
۳۶ (۳-۳-۵) اهمیت و اهداف بازنویسی برای کودکان و نوجوانان
۳۷ (۳-۳-۶) تاریخچه ی بازنویسی
۴۴ (۳-۳-۷) متون مناسب جهت بازنویسی برای کودکان و نوجوانان
۴۶ (۳-۳-۸) مثنوی و بازنویسی
۴۹ (۳-۳-۹) تاریخچه بازنویسی از مثنوی برای کودکان و نوجوانان
۵۳ (۳-۳-۱۰) ویژگی های بازنویسی و بازنویس
۵۸ فصل چهارم: تحلیل آثار
۵۹ (۴-۱) شیوه ی تحلیل داستانها
۶۱ (۴-۲) اژدها و مرد مارگیر

- ۴-۳ (داستان قوچ، شتر و گاو..... ۶۶
- ۴-۴ (سفر دریایی ۶۹
- ۴-۵ (بازرگان و طوطی ۷۴
- ۴-۶ (حکایت مرد و دریا ۷۷
- ۴-۷ (خاله خودپسند(معرکه گیر) ۸۱
- ۴-۸ (به دنبال میوه ی زندگی ۸۴
- ۴-۹ (طوطی و بازرگان ۸۹
- ۴-۱۰ (پسرک حلوا فروش ۹۲
- ۴-۱۱ (قصه هوس ۹۶
- ۴-۱۲ (موش خودنما و شتر باصفا ۱۰۱
- ۴-۱۳ (قصه های مثنوی(آهو در طویله خران) ۱۰۵
- ۴-۱۵ (بیست حکایت از مثنوی(هرکسی را بهر کاری ساختند) ۱۱۲
- ۴-۱۶ (شتر و موش ۱۱۵
- ۴-۱۷ (طوطی و بازرگان ۱۱۷
- ۴-۱۸ (پسرک مغرور و سه راهزن ۱۲۱
- ۴-۱۹ (آهوی آدم ۱۲۵
- ۴-۲۰ (آرزوی بزرگ، خیلی بزرگ ۱۲۸
- ۴-۲۱ (بازار عطاران ۱۳۲
- ۴-۲۲ (پرنده سخنگو ۱۳۵
- ۴-۲۳ (پیر چنگی ۱۳۹
- ۴-۲۴ (راز آن درخت ۱۴۲
- ۴-۲۵ (راز ۱۴۷
- ۴-۲۶ (طوطی و بقال ۱۵۱
- ۴-۲۷ (گنج و رنج ۱۵۵

- ۱۵۹..... نقاشان چینی و رومی (۲۸ - ۴)
- ۱۶۳..... روزی روزگاری (آب و دیوار) (۲۹ - ۴)
- ۱۶۶..... مرد جوان و خیاط حيله گر (۳۰ - ۴)
- ۱۷۰..... طوطی و بازرگان (۳۱ - ۴)
- ۱۷۴..... صیاد و پرنده زیرک (۳۲ - ۴)
- ۱۷۸..... طوطی و بقال (۳۳ - ۴)
- ۱۸۱..... طوطی و بازرگان (۳۴ - ۴)
- ۱۸۳..... فصل پنجم: نتیجه گیری

فصل اول : کلیات

۱-۱) مقدمه:

مردم همه‌ی سرزمین‌ها برای منتقل کردن ارزشهای فرهنگی و ادبی خود به فرزندانشان افسانه‌ها، حکایات، ضرب‌المثل‌ها و داستان‌های کهن را روایت می‌کردند. میراث گرانبهای ادب کهن همواره سرچشمه آفرینش آثار هنری بوده و در رشد ادبیات هر دوره تاریخی نقش مهم و برجسته‌ای داشته است. بی‌تردید مرور و بازیافت ادب کهن نقش مهمی در پرورش و تعلیم نسل امروز دارد و بخش بزرگی از این تعلیم و پرورش به کودکان و نوجوانان اختصاص دارد. زیرا همواره تعلیم و آموزش از دوره‌ی کودکی آغاز می‌شود و ادب و فرهنگ از همان آغاز در نهاد آدمی شکل می‌گیرد.

از ادبیات و فرهنگ به گونه‌های مختلف می‌توان استفاده کرد؛ مثل: تلمیح، اقتباس، تضمین، استقبال، تأثیر، تقلید و... یکی از این گونه برداشت‌ها بازنویسی است. «ایران به سبب تاریخ دیرینه و میراث گرانقدر فرهنگی در زمینه‌ی گردآوری و بازنویسی، پیشینه‌ی ویژه‌ای دارد. منابع فرهنگی و ادبی ما در این گستره به دو گروه فرهنگ و ادب رسمی و فرهنگ و ادب عامیانه بخش می‌شوند. فراهم آوردن خواندنی‌های مناسب کودکان و نوجوانان در جامعه‌ای که سنت نویسندگی برای کودکان پیشینه‌ای نداشت، تنها به پشتوانه این منابع و بازنویسی آنها امکان پذیر بود. (محمدی و قائینی، ۱۳۸۲: ۴۲۸)

از آنجا که خوانندگان آثار، در هر زمان متفاوت هستند، نویسنده با بازنویسی آنها به همراه ارائه‌ی نظریه‌های تازه و بدیع، جلوه‌های مبهم و پیچیده‌ی نوشته‌ی گذشتگان را آشکار ساخته به فراخور اوضاع سیاسی _ اجتماعی زمانه‌ی خود، تغییراتی در آنها اعمال می‌دارد و باعث تغییر دیدگاه خوانندگان نیز می‌گردد.

۱-۲) بیان مسئله

بازنویسی روشی است که در آن نویسنده به متون کهن و آثار گذشتگان ساختاری جدید می‌دهد. در این روش نویسنده بی‌آنکه موضوع و محتوای اصلی اثر را تغییر دهد به اثر ساختی نو می‌دهد. در ایجاد این ساخت، نویسنده یا ساختاری ساده را ارائه می‌دهد که شامل ساده و قابل فهم کردن اثر کهن بدون ایجاد هیچ تغییری در محتوا، مضمون و چهارچوب اثر است و یا دست به خلاقیت زده و فضای جدیدی برای درک اثر کهن ایجاد می‌کند بدون اینکه چهارچوب اصلی تغییر کند و به منطق اثر کهن آسیب برسد. (ر.ک. پایور، ۱۳۸۸: ۱۱۴ و ۱۱۳)

بازنویسی در ایران پیشینه ای بسیار طولانی دارد. بزرگان ادب فارسی با این روش آشنا بوده اند و بیشتر آثار گران‌بهای ادبیات ما همچون شاهنامه فردوسی و مثنوی مولوی به همین روش خلق شده اند، چنانکه اغلب قصه‌ها و افسانه‌های شاهنامه از ادبیات شفاهی مردم گرفته شده است. مولانا نیز در خلق مثنوی از روش بازنویسی توأم با بازآفرینی، استفاده کرده است. البته به شیوه خاص خود که با تعبیر و تأویل قصه‌ها و روایات همراه است. (ر.ک، پایور، ۱۳۸۰/الف: ۲۳-۱۵) «بدون تردید، چگونگی انجام هر فعالیتی با توجه به هدفهای مربوط به آن امر، تعریف می‌شود. در بازنویسی آثار ادبی گذشتگان و چگونگی این کار، غیر از هدفها و دلیلهای نکته‌ی مهم دیگری نیز مطرح است، این که یک اثر برای چه گروه سنی مورد بازنویسی قرار می‌گیرد؛ بسیار مهم است که بدانیم مخاطب یا مخاطبین اثر منتخب برای بازنویسی چه کس یا کسانی هستند و چه ویژگی‌هایی دارند؟ و همچنین کسی که مسئولیت بازنویسی را به عهده گرفته، چه میزان با ویژگی‌های شناختی - روانی و عاطفی گروه مخاطب آشنایی دارد و چقدر در سیر بازنویسی، این ویژگی‌ها را لحاظ می‌کند؟» (جلالی، ۱۳۸۷: ۳۰)

از خلق اولین بازنویسی‌ها برای کودکان و نوجوانان مدت زیادی نمی‌گذرد. برای اولین بار محمود مفتاح‌الملک در سال ۱۲۷۰ مثنوی الاطفال را از روی حکایات مثنوی بازنویسی کرد. سپس در حدود سال‌های ۱۲۹۰ تا ۱۲۹۲ (هجری شمسی) محمدعلی تهرانی (کاتوزیان) در کتاب‌هایی با نام اخلاق اساسی برای کودکان، قصه‌های کلیله و دمنه، مرزبان نامه، بوستان و چند اثر دیگر را برای کودکان به زبان ساده بازنویسی کرد. پس از او نیز نویسندگان دیگری این شیوه را ادامه دادند.

آثاری که ارزش بازنویسی برای کودکان و نوجوانان را دارند عبارتند از: حماسه‌ها، حکایت‌ها، داستانهای دینی و عرفانی، داستانهای کوتاه منظوم، تمثیل‌ها و... از جمله آثار عرفانی ارزشمندی که قابلیت بازنویسه شدن برای کودکان و نوجوانان را دارد مثنوی مولوی است.

"بی تردید هر نویسنده‌ای در شرایط کنونی بخواهد حکایت‌های مثنوی را بازنویسی کند باید به مهارت فنی خود در نویسندگی اطمینان کامل داشته باشد. میزان سلیقه‌ی بالا در مخاطبان امروز، قدرت وسایل صوتی و تصویری و جذابیت‌های متنوع آنها نکاتی است که نویسنده‌ی بازنویس آثار تمثیلی، باید در نظر داشته باشد و چون مثنوی جنبه‌ی آموزشی و تعلیمی بسیار قوی دارد نویسنده باید هوشیارانه با آن مواجه شود و کار بازنویسی را سهل نگیرد و بر عدم جذابیت آموزش مستقیم وقوف داشته باشد." (پایور، ۱۳۸۰/ب: ۱۶)

داستانهای مثنوی برگرفته از قرآن، جوامع الحکایات، آثار عطار، سنایی، نظامی و همچنین حکایاتی از زبان عامه است. با توجه به محتوای عرفانی مثنوی، بازنویسان این اثر باید با شناخت کامل از جهان بینی تصوف و عرفان، صلاحیت و توانمندی انتقال مفاهیم عرفانی را با حفظ چهارچوب و محتوای اثر داشته باشند و با هماهنگی در ساخت و پرداخت داستان‌ها و رعایت امانتداری در ارائه‌ی پیام، خواننده کودک و نوجوان را به مطالعه‌ی متن اصلی ترغیب کنند.

کاملاً روشن است که انتقال پیام داستانهای این اثر برای کودکان و نوجوانان که هنوز به تجربه و فهم آن محتوای عمیق نرسیده‌اند، بسیار مشکل و نیازمند مهارت و توانایی بالایی است.

در این پژوهش بازنویسی‌های مثنوی مولوی برای کودکان و نوجوانان در حوزه زمانی پس از انقلاب، با نگاهی مخاطب‌شناسانه، و با توجه به عناصر داستانی و شیوه‌ی کاربرد روش بازنویسی، بررسی و تحلیل می‌شوند؛

در این پایان‌نامه در مجموع ۳۳ بازنویسی از دهه‌های ۱۳۶۰، ۱۳۷۰ و ۱۳۸۰ مورد بررسی قرار می‌گیرند. این بازنویسی‌ها عبارتند از: /ژدها و مرد مارگیر، ماشاءالله عالی پیام: ۱۳۶۰، داستان قوچ و شتر و گاو، ح. میرحسین زاده: ۱۳۶۰، سفر دریایی، ع. میرزابیگی: ۱۳۶۱، بازرگان و طوطی، کیانوش لطیفی: ۱۳۶۳، حکایت مرد و دریا، مرتضی اسماعیلی سهی: ۱۳۶۳، خاله خودپسند، مصطفی رحماندوست: ۱۳۶۴، به دنبال میوه‌ی زندگی، محمدعلی شامانی: ۱۳۶۷، طوطی و بازرگان، مهدی فیروزان: ۱۳۶۹، پسرک حلوفروش، حسین دستوم: ۱۳۷۳، قصه هوس، خسرو شایسته: ۱۳۷۳، موش خودنما و شتر باصفا، نادر ابراهیمی: ۱۳۷۳، قصه‌های مثنوی، تهمینه مهربانی: ۱۳۷۶، قصه‌های شیرین مثنوی، جعفر ابراهیمی: ۱۳۷۸، بیست حکایت از مثنوی، مهدی کاموس: ۱۳۷۹، شتر و موش، شکوه السادات خونساری نژاد: ۱۳۸۰، طوطی و بازرگان، مرجان فولادوند: ۱۳۸۲، پسرک مغرور و سه راهنزن، ماشاءالله عالی پیام: ۱۳۸۳، آهوی آدم، علی اکبر والایی: ۱۳۸۵، آرزوی بزرگ خیلی بزرگ، مجید ملا محمدی: ۱۳۸۶، بازار عطاران، جعفر ابراهیمی: ۱۳۸۶، پرنده سخنگو، شکوه قاسم نیا: ۱۳۸۶، پیرو چنگی، محمود پوروهاب: ۱۳۸۶، راز آن درخت، مصطفی رحماندوست: ۱۳۸۶، راز، زهره پریخ: ۱۳۸۶، طوطی و بقال، محمدرضاشمس: ۱۳۸۶، گنج و رنج، افسانه شعبان نژاد: ۱۳۸۶، نقاشان چینی و رومی، مرجان فولادوند: ۱۳۸۶، مرد جوان و خیاط حیل‌گر، شراره وظیفه‌شناس: ۱۳۸۷، روزی روزگاری، افسانه شعبان نژاد: ۱۳۸۷، طوطی و بازرگان، آتوسا صالحی: ۱۳۸۷، صیاد و پرنده زیرک، امید پناهی آذر: ۱۳۸۸، طوطی و بقال، مهدی عزتی: ۱۳۸۸، طوطی و بازرگان، زهرا چاوشی: ۱۳۸۹.

۱-۳) اهمیت و ضرورت تحقیق:

پرداختن به بازنویسی و تحلیل و بررسی بازنویسی‌هایی که برای کودکان و نوجوانان انجام گرفته، در اولین گام باعث افزایش شناخت نویسندگان از اصول و ضوابط بازنویسی و انواع بازنویسی می‌شود و در گام بعد نویسندگانی که قصد ورود به این عرصه دارند را متوجه می‌سازد که در شرایط کنونی ادبیات کودک و نوجوان بیشتر به چه نوع بازنویسی و چه موضوعاتی برای بازنویسی نیاز دارد. روشن است که آگاهی بیشتر نویسندگان، در آینده کیفیت و رونق بیشتر این شیوه‌ی ارزشمند را به دنبال خواهد داشت.

۱-۴) اهداف تحقیق:

- ۱- بررسی سیر تحول و گرایش‌های عمده در بازنویسی داستانهای مثنوی
- ۲- بررسی کیفیت محتوا، ساخت و پرداخت، زبان و شیوه‌ی بیان در بازنویسی‌های انجام شده از مثنوی
- ۳- تحلیل و بررسی کیفیت انتقال عرفان و مفاهیم عرفانی به کودکان و نوجوانان در بازنویسی‌های انجام شده از مثنوی

۱-۵) فرضیه‌های تحقیق:

- ۱- بیشتر نویسندگانی که مثنوی را برای کودکان بازنویسی کرده‌اند به بیان داستان پرداخته و به مفاهیم عرفانی و انتقال این مفاهیم به کودکان و نوجوانان توجهی نداشته‌اند.
- ۲- بازنویسی‌ها از لحاظ کیفیت ساخت و پرداخت و توجه به مخاطب به مرور زمان بهتر شده‌اند به طوری که با بررسی بازنویسی‌های انجام شده در دهه اول پس از انقلاب و مقایسه آن با بازنویسی‌های دهه سوم، پیشرفت قابل توجهی مشاهده می‌شود.

۱-۶) سوالات تحقیق:

- ۱- بازنویسی مثنوی معنوی برای کودکان و نوجوانان در سه دهه‌ی پس از انقلاب چه تحولاتی را از سر گذرانده است؟
- ۲- آیا نویسندگانی که مثنوی را برای کودکان و نوجوانان بازنویسی کرده‌اند، در ارائه‌ی محتوا، ساخت و پرداخت، زبان و شیوه‌ی بیان و همچنین انتقال پیام موفق بوده‌اند؟

۳- آیا بازنویسان این اثر عرفانی توانسته اند مفهوم عرفان را به کودکان منتقل کنند؟

۱- ۷) پیشینه تحقیق:

کتاب ها، مقالات و پایان نامه هایی که در این حوزه نگاشته شده اند به ترتیب زمان عبارتند از:

کتابها:

۱- هاشمی نسب، صدیقه، (۱۳۷۱)، کودکان و ادبیات رسمی، تهران، سروش

در این کتاب ۱۳۷ اثر بازنویسته، از ۳۱ اثر ادب رسمی، از جمله مثنوی مولوی، شاهنامه، قابوس نامه، کلیله و دمنه و... از نظر چگونگی انطباق پیام ها با اثر اصلی، چگونگی ساخت و پرداخت و شیوه ی زبان و بیان در تناسب با گروه سنی مخاطب مورد بررسی قرار گرفته است. (این کتاب در اصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده، در رشته ی کتابداری و اطلاع رسانی بوده است).

۲- پایور، جعفر، (۱۳۸۰)، شیخ در بوته، تهران، اشراقیه

در فصل اول این کتاب در قسمت بازنویسی های خاص، نویسنده به شیوه ی مولانا در بازنویسی اشاره کرده و شیوه ی او را بازنویسی توأم با بازآفرینی معرفی کرده است. به نظر نویسنده، مولوی با وجود استفاده از این روش، شیوه ی خاص و ویژه ی خود را نیز که تعبیر و تأویل از قصه ها و روایات است در آثار خود اعمال کرده است. در این فصل تعدادی از قصه های مثنوی با آثار عطار و شیوه ی بیان او مقایسه شده است.

۳- پایور، جعفر، (۱۳۸۸)، بازنویسی و بازآفرینی در ادبیات، تهران، کتابدار

در بخشی از این کتاب نویسنده به بیان شگردهای مولوی در بازنویسی و بازآفرینی پرداخته و برای این شگردها نمونه هایی را برای مثال آورده است.

مقالات:

* در این مقاله ها بازنویسی هایی که برای کودکان و نوجوانان صورت گرفته مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. این آثار تنها شامل بازنویسی های مثنوی نمی باشد و بازنویسی از آثار دیگر نیز مورد بررسی قرار گرفته است.

- پایور، جعفر، (۱۳۷۹)، «سیری در بازنویسی های معاصر از ادب کهن»، کتاب ماه کودک و نوجوان، ش ۳۸

در این مقاله نویسنده تلاش می کند ۳۱ اثر بازنویسی شده از شاهنامه را مورد نقد و بررسی قرار دهد و نقاط قوت و ضعف و یا ساده و خلاق بودن آنها را ارزیابی کند.

- پایور، جعفر، (۱۳۸۰)، «بررسی چند دهه بازنویسی از مثنوی»، کتاب ماه کودک و نوجوان، ش ۴۳
در این مقاله نویسنده ابتدا به تبیین روش مولانا در قصه گویی و استفاده به جا و به موقع او از دو شیوهی بازنویسی و بازآفرینی پرداخته سپس با آوردن چند اثر بازنویسی از داستان های مثنوی برای کودکان و نوجوانان قوت و ضعف این آثار را نمایان کرده است.

- شاهین، شهناز، (۱۳۸۲)، «جایگاه تکرار و لزوم بازنویسی»، نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز، ش ۱۸۹

بخشی از این مقاله به جایگاه بازنویسی و ضرورت وجود آن در زمان حال اشاره دارد در ادامه نگارنده به میزان استفاده از این روش در ادبیات دیگر کشورها می پردازد و نظرات ادیبان، بازنویسان و منتقدان آنها در مورد بازنویسی را شرح می دهد.

پایان نامه ها:

- کریمزاد، مریم (۱۳۸۴)، تأثیر شاهنامه در ادبیات کودکان (بررسی بازنویسی ها و بازآفرینی های شاهنامه برای کودکان و نوجوانان)، پایان نامه کارشناسی ارشد ادبیات فارسی، دانشگاه یزد

در این پایان نامه به تاریخچه ی بازنویسی و بازآفرینی از شاهنامه برای کودکان و نوجوانان از آغاز تا پایان سال (۱۳۸۳) پرداخته شده و تعدادی از داستانهای بازنویسی شده از شاهنامه به تفکیک موضوع، با نگاهی مخاطب شناسانه، توجه به عناصر داستان و شیوه ی کاربرد روش بازنویسی یا بازآفرینی تحلیل و بررسی شده است.

- طاحون، حنان، (۱۳۸۶)، بررسی بازنویسی متون ادب کهن فارسی برای کودکان در دهه ی هفتاد، پایان نامه کارشناسی ارشد ادبیات فارسی، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی

در این تحقیق بازنویسی هایی که برای کودکان در دهه ی هفتاد نوشته شده، بررسی شده است. در این دهه چهارده کتاب برای کودکان بر مبنای آثاری از قبیل: بوستان سعدی، کلیله و دمنه، گلستان

سعدی، شاهنامه، فرائدالسلوک، مرزبان‌نامه، هزارویک‌شب، موش و گربه (عبید زاکانی)، موش و گربه (شیخ بهایی)، اوستا، آثارالباقیه و درخت آسوریک بازنویسی شده اند. هر فصل پایان نامه به یکی از کتابهای بازنویسی شده اختصاص یافته است. در آغاز هر فصل معرفی کوتاهی از کتاب، نویسنده و بازنویس ارائه شده، سپس همه‌ی داستانهای بازنویسی شده خلاصه‌نویسی و بعد از هر خلاصه، جدولی حاوی مشخصات هر داستان از نظر (موضوع، شخصیت، مکان، زمان، جمله‌ی آغازین، نتیجه‌گیری، نثر و پیام) آورده است.

۱-۸) روش تحقیق:

با توجه به موضوع، روش تحقیق در این پایان نامه، از نوع کتابخانه‌ای است. فصل نخست پایان نامه به کلیات اختصاص دارد. در فصل دوم به ادبیات کودکان و نوجوانان، تعاریف مختلف آن از دیدگاه محققان و کارشناسان مختلف، تاریخچه ادبیات کودکان در ایران و جایگاه بازنویسی در تقسیم‌بندی‌های مختلف محققان، پرداخته شده است. فصل سوم شامل: بازنویسی، انواع و گونه‌های مشابه آن، تاریخچه آن در ایران، متون مناسب جهت بازنویسی برای کودکان و نوجوانان و تاریخچه بازنویسی از مثنوی می‌شود. فصل چهارم نیز به تحلیل بازنویسی‌ها از نظر عناصر داستانی و چگونگی انتقال پیام در آنها اختصاص یافته است. در این فصل ابتدا منظور و مقصود مولوی از آوردن هر کدام از داستان‌ها بیان شده، سپس ضمن بررسی کیفیت به کارگیری عناصر داستانی در هر بازنویسی، مفهوم و معنایی که بازنویسان در بازنویسی خود به آن توجه داشته و سعی در انتقال آن داشته‌اند مورد بررسی قرار گرفته است. و در فصل پنجم به نتیجه‌گیری از تحلیل و بررسی این بازنویسی‌ها پرداخته شده است.

فصل دوم : ادبیات کودک؛ چیستی و گونه‌ها

همه کودکان هنرمندند. آن چه مهم است هنرمند ماندن

در بزرگ سالی است. (پابلو پیکاسو)

۱-۲) ادبیات کودک

«ادبیات کودکان اصطلاحی است ترکیبی، که در یک وجه آن مخاطب و در وجه دیگر، جوهر ادبی قرار دارد.» (قزل ایاغ، ۱۳۸۵: ۴۸)

«یکی از عمده ترین تفاوت‌های ادبیات کودکان و نوجوانان با ادبیات بزرگسالان، در مشخص بودن مخاطب این نوع از ادبیات است. نویسنده و شاعری که مخاطبش کودکان و نوجوانان نیستند، خود را مقید به رعایت ویژگی‌های مخاطب نمی‌کند. آزادانه شیوه و وسیله‌ی ارتباطش را انتخاب می‌کند و پیام و حرفش را به صورت موجی نامحدود در فضای فرهنگ اجتماع رها می‌سازد... برعکس نویسنده و شاعری که کودکان و نوجوانان را مخاطب ارتباط‌گیری‌ها و آثار خویش قرار داده، مجبور به رعایت محدودیت‌هاست. او باید شیوه، وسیله و کیفیت پیام‌رسانی خودش را بر اساس ظرفیت مخاطب‌هایش انتخاب و تنظیم کند و برای ایجاد ارتباط مؤثر با مخاطب‌هایش برنامه‌ریزی داشته باشد.» (رحماندوست، ۱۳۷۹: ۱۶ و ۱۵)

با توجه به ویژگی‌ها و جنبه‌های مختلف ادبیات کودک، می‌توان تعاریف مختلف و متفاوتی از ادبیات کودک ارائه داد. کارشناسان و محققان این عرصه هر کدام بر اساس سلیقه و اولویت‌بندی خود تعاریفی از این گونه‌ی ادبیات ارائه داده‌اند. از جمله: «نوشته‌ها و سروده‌هایی هستند که ارزش ادبی یا هنری دارند و برای کودکان و نوجوانان پدید می‌آیند.» (میرهادی، ۱۳۷۶: ۱۶۴)

شعاری نژاد در تعریف خود، آثاری را در دسته‌ی ادبیات کودکان و نوجوانان قرار می‌دهد که برای مطالعه‌ی آزاد کودک و نوجوان نوشته شده باشند؛ یعنی کتاب‌های غیر درسی: «در فرهنگ روانشناسی و آموزش و پرورش، ادبیات کودکان، به مجموعه‌ی آثار و نوشته‌هایی گفته می‌شود که به وسیله‌ی